

Beleidsplan 2021 - 2023

Nederlanders willen een laatstewilmiddel

Diverse onderzoeken hebben bevestigd dat de meerderheid van de Nederlanders de beschikbaarheid zijn van een humaan werkend laatstewilmiddel wenst. Een middel waarmee waardig het eigen menselijk levenseinde mag en kan worden geregisseerd. Zeker is dat de meerderheid (66%) de eigen regie over het levenseinde wil (bron: Motivaction 2019). De beschikbaarheid van een humaan middel is voor 33% van de Nederlanders niet gebonden aan restricties. Voor 33% zijn duidelijke regelingen rondom veiligheidsaspecten wenselijk.

Gewelddadige vormen van zelfdoding zijn niet alleen inhumaan, maar zij worden ook beschouwd als traumatisch voor nabestaanden en omstanders. De beschikbaarheid van een humaan werkend laatstewilmiddel, maakt het mogelijk om – zonder wettelijk vereiste toetsing vooraf door anderen – daadwerkelijk zelf over het eigen leven te beschikken. Dit doet recht aan de wens tot zelfbeschikking. Een deelnemster aan het onderzoek verwoordt het als volgt: “Als ik zo’n pil in huis had zou het idee dat ik zélf kan bepalen wanneer ik sterf zo’n rust geven, dat het leven er juist dragelijker door wordt. Het geeft mensen controle over hun dood en daarmee over hun leven.”

Veel zaken vragen om debat, inzicht en duidelijkheid

De behoefte aan het zelf beschikken over een humaan werkend laatstewilmiddel roept veel vragen op in de samenleving. Voor een deel van de Nederlanders past het zelfgekozen levenseinde niet in hun maatschappelijke opvattingen of geloof. Ook rijzen vragen met betrekking tot onder andere het risico van oneigenlijk gebruik, druk vanuit de naaste omgeving, een impulsief besluit of wilsonbekwaamheid.

Voor- en tegenstanders discussiëren vanuit betrokkenheid en goede wil, vanuit zorg voor elkaar en voor de samenleving. De discussie over het in eigen regie uitvoeren van het zelfgekozen levenseinde verdient de komende jaren heel veel aandacht. Het gaat om een keuze die alleen in de eigen intieme levenssfeer kan worden besproken en gemaakt. Een keuze waarbij geen beroep wordt gedaan op de samenleving of op collectieve middelen.

Onze missie

Het Steunfonds Laatste Wil heeft als missie het bevorderen en (financieel) ondersteunen van legale initiatieven gericht op:

- **Het vervullen van de behoefte aan een legaal, veilig, humaan en betrouwbaar werkend laatstewilmiddel, waarmee het zelfverkozen levenseinde in eigen regie kan worden uitgevoerd.**
- **Respect en acceptatie in onze samenleving voor hen die voor deze autonome route kiezen en eigen regie wensen over een menselijk levenseinde.**

Onze doelstellingen

Het Steunfonds Laatste Wil kent de volgende (statutaire) hoofddoelstellingen:

1. Het bevorderen van de beschikbaarstelling binnen de geldende wettelijke kaders van (een) laatstewilmiddel(len) waardoor ontvangers in staat gesteld worden om het zelfstandig

- gekozen levenseinde eigenstandig geregisseerd ten uitvoer te brengen op een zelf te kiezen moment en zonder enige toetsing door een ander (derde).
2. Het bevorderen en nemen van initiatieven tot wetgeving die deze beschikbaarstelling mogelijk maakt.
  3. Het (doen) geven van informatie over de vele aspecten van het zelfgekozen levenseinde.
  4. Het (doen) bevorderen van begrip voor mensen die kiezen voor het zelfgekozen levenseinde en het ontwikkelen van passende rituelen rondom de effectuering van het zelfgekozen levenseinde.
  5. Het bevorderen en doen uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek naar de praktijk van zelfstandige levensbeëindiging en de maatschappelijke wensen in dezen.
  6. Het bevorderen van verruiming van de wettelijke mogelijkheden c.q. doen uitvoeren van onderzoek naar juridische mogelijkheden daartoe en het ondersteunen dan wel aangaan van juridische procedures ter bevordering van de beschikbaarstelling van laatstewilmiddel(len).
  7. Het financieel en praktisch ondersteunen van organisaties die dezelfde c.q. overeenkomstige doelstellingen nastreven.

Het Steunfonds Laatste Wil ziet het niet als haar missie het zelfgekozen levenseinde te bepleiten. Dit is een ieders eigen keuze, waarop het Steunfonds geen enkele invloed wil uitoefenen. Het Steunfonds streeft wel een samenleving na, waarin mensen die deze keuze maken, deze op een verantwoorde wijze kunnen effectueren en waarin deze keuze tevens wordt gerespecteerd.

Onze activiteiten

Om deze hoofddoelstellingen te realiseren ondersteunt het Steunfonds Laatste Wil de volgende clusters van activiteiten.

Eigen regie over een menselijk levenseinde

Om mensen in staat te stellen zelf regie te nemen over hun levenseinde willen wij faciliteiten ondersteunen die hen gaan helpen deze regie weloverwogen te nemen. Informatie over laatstewilmiddelen, ervaringsverhalen van anderen, huiskamergesprekken en toegang tot bestaande middelen gaan daarbij helpen.

Er dient informatie beschikbaar te komen over alle aspecten die een rol spelen bij een zelfgekozen levenseinde, in eigen regie, met een legaal verkrijgbaar humaan laatstewilmiddel. Deze informatie zal onder nadere bestaan uit:

- Persoonlijke afwegingen en motieven die een rol spelen.
- Religieuze, politieke en maatschappelijke opvattingen t.a.v. het zelfgekozen levenseinde.
- Mogelijkheden om een zelfgekozen levenseinde in eigen regie op humane wijze te effectueren.
- Relevante wet- en regelgeving, jurisprudentie.

Deze informatie kan op tal van manieren worden aangeboden, onder andere via een website, brochures, boeken, informatiebijeenkomsten, gespreksgroepen en/of een helpdesk. Het doel van de informatie is de ontvanger in staat te stellen eigen opvattingen over het thema te ontwikkelen.

Maatschappelijke kaders verkennen en verruimen

Het in eigen regie op humane wijze kunnen uitvoeren van een zelfgekozen levenseinde vraagt om maatschappelijke kaders die dit mogelijk maken. Die kaders zullen de komende jaren verder moeten

worden verkend en verruimd. We respecteren wet- en regelgeving, maar strijden voor verruiming daarvan. Een grote groep Nederlanders claimt de mogelijkheid om hun recht op zelfbeschikking te kunnen uitoefenen en eisen dat de overheid niet langer beperkende maatregelen neemt t.a.v. de verkrijgbaarheid van humane en effectieve laatstewilmiddelen. Deze claim vraagt om juridische stappen en ruimte voor experimenten.

Onderzoek zal moeten aantonen hoe de Nederlandse bevolking over dit onderwerp denkt, welke sentimenten spelen en welke barrières geslecht moeten worden. Vanuit respect voor zelfbeschikking zal moeten worden onderzocht welke kaders wenselijk zijn om dit recht op een verantwoorde wijze te kunnen uitoefenen.

Begrip en respect realiseren

Mensen die om persoonlijke redenen kiezen voor een zelfgekozen levenseinde, in eigen regie, treffen in hun omgeving begrip en onbegrip aan voor hun opvattingen. De mensen die een zelfgekozen levenseinde voorstaan dienen een stem krijgen. Hun opvattingen dienen uit te nodigen tot dialoog in het publieke domein. Het vergaren van kennis over relevante opvattingen en het organiseren van mogelijkheden om daarover met elkaar in gesprek te gaan, zal een belangrijke bijdrage moeten leveren aan verdere begripsvorming en het ontwikkelen van goed onderbouwde meningen.

Het gesprek over een humaan zelfgekozen levenseinde willen wij op talloze plaatsen in de samenleving faciliteren. De emancipatie van dit thema vraagt veel hoor en wederhoor. Met respect voor een ieders mening zullen we iedereen de mogelijkheid willen geven zich een mening over dit onderwerp te vormen. Naast het algemene publiek richten we ons ook op groepen professionals (bijv. verpleegkundigen en belangenorganisaties (bijv. ouderenbonden)). Ook zal het debat moeten worden aangegaan met politieke partijen.

Kennis en inzicht bewerkstelligen

Op tal van terreinen zal (wetenschappelijk) onderzoek moeten worden geëntameerd. Onderzoek naar betrokkenen en hun keuzemotieven zal inzicht moeten verschaffen in de aard en omvang van de groep mensen in de samenleving die een zelfgekozen levenseinde overweegt. Van de groep die dit daadwerkelijk effectueert is inzicht zinvol in alle aspecten die hen tot deze keuze hebben gebracht, de wijze waarop zij die hebben uitgevoerd, de gevolgen voor hun naasten en de wijze waarop zij hun naasten hebben betrokken.

Een ander terrein van onderzoek behelst de maatschappelijke consequenties van het bereikbaar maken van een eigen gekozen levenseinde in eigen regie. Welke gevolgen heeft het voor de inrichting van het leven, worden er andere keuzes gemaakt, zitten er mogelijke risico's aan, ontstaan er nieuwe rituelen. Tenslotte zal onderzoek moeten plaatsvinden naar andere en goed beschikbare methoden en middelen voor een humaan zelfgekozen levenseinde.

We willen zowel de praktijk als de wetenschap uitnodigen met ons samen te werken op dit terrein.

Onze organisatie

Het Steunfonds Laatste Wil heeft een eigen uitvoeringsorganisatie. Deze organisatie heeft twee hoofdtaken:

1. Het verwerven van fondsen door middel van gerichte acties. Deze richten zich op het verkrijgen van eenmalige of periodieke donaties, schenkingen en nalatenschappen.
2. Het (laten) uitvoeren van activiteiten die bijdragen aan de geformuleerde doelstelling. Zij zal dit doen in nauwe samenwerking met andere partijen.

De uitvoeringsorganisatie zal worden aangestuurd door een bestuur, bijgestaan door een door één of meer adviesraden en staat onder toezicht van een Raad van Toezicht.

Er wordt een intensieve samenwerking gezocht met het Steunfonds met de Coöperatie Laatste Wil. Daarnaast zullen projecten mogelijk zijn met andere partijen zoals het Expertisecentrum Euthanasie (voorheen Levenseindekliniek), Stichting De Einder, de NVVE en enkele (wetenschappelijke) onderzoeksgroepen. Het Steunfonds kan naar andere organisaties als (mede) financier optreden van activiteiten die daar worden uitgevoerd.

Het streven is de organisatie zo transparant en toetsbaar mogelijk in te richten en daarmee te voldoen aan de laatste maatschappelijke inzichten. Zodra dit mogelijk is zal een CBF-erkenning worden aangevraagd. Gezien het voorgaande zal het Steunfonds jaarlijks onderstaande vragen beantwoorden:

1. Welke missie heeft onze organisatie en hoe geeft deze richting aan de doelen die we stellen en de activiteiten die we uitvoeren?
2. Hoe werven we op een maatschappelijk geaccepteerde wijze de middelen voor onze organisatie?
3. Beschikken we over een plan dat aangeeft op welke wijze er binnen onze organisatie wordt gewerkt?
4. Hebben we zicht op de mate waarin de doelstellingen van onze organisatie worden bereikt ?
5. Voldoet de wijze waarop onze organisatie wordt bestuurd aan de algemeen geldende normen?
6. Doet onze organisatie jaarlijks verslag van de besteding van middelen en de realisatie van doelen?
7. Kunnen belanghebbenden hun mening over onze organisatie kenbaar maken en wordt hier iets mee gedaan?

Het Steunfonds zal jaarlijks zichtbaar maken welke prioriteiten zij hanteert bij de inzet van haar middelen. Tevens zal zij aangeven welke middelen voor onderzoek beschikbaar zijn en welke thema's daarbij richtinggevend zijn.

Onze plannen

2019

In 2018 is de basis gelegd voor het Steunfonds Laatste Wil. Statuten, Bestuur en Raad van Toezicht, beleidsplan en vrijwilligersorganisatie zijn opgezet.

2020

In de eerste helft 2019 is de uitvoeringsorganisatie opgezet om de fondsenwerving ter hand te nemen. Voor de zomer van 2019 hebben de eerste fondsenwervende activiteiten plaatsgevonden. Het najaar van 2020 is benut om de beleidskaders voor de periode 2021 – 2023 uit te zetten.

2021 - 2023

Voor de komende jaren zijn vier belangrijke activiteitsvelden geselecteerd:

Laatste Wil Proces

Een groep Nederlanders (leden CLW) zal juridische stappen gaan ondernemen. Zij claimen de mogelijkheid om hun recht op zelfbeschikking te kunnen uitoefenen en eisen dat de overheid niet

langer beperkende maatregelen neemt t.a.v. de verkrijgbaarheid van humane en effectieve laatstewilmiddelen. Wij gaan hen daarbij ondersteunen.

Maatschappelijke dialoog

Het gesprek over een humaan zelfgekozen levenseinde willen wij op talloze plaatsen in de samenleving faciliteren. De emancipatie van dit thema vraagt veel hoor en wederhoor. Met respect voor een ieders mening zullen we iedereen de mogelijkheid willen geven zich een mening over dit onderwerp te vormen. Naast het algemene publiek richten we ons ook op groepen professionals (bijv. verpleegkundigen en belangenorganisaties (bijv. ouderenbonden). Tal van dialooginstrumenten zullen worden ontwikkeld en ingezet.

Regie over een menselijk levenseinde

Om mensen in staat te stellen zelf regie te nemen over hun levenseinde willen wij faciliteiten ondersteunen die hen gaan helpen deze regie weloverwogen te nemen. Informatie over laatstewilmiddelen, ervaringsverhalen van anderen, huiskamergesprekken en toegang tot bestaande middelen gaan daarbij helpen. Wij faciliteren dan mensen niet alleen staan in hun zoektocht naar een menselijk levenseinde.

Onderzoek

Er zijn tal van onderwerpen die de komende jaren vragen om onderzoek. Samen met de Coöperatie Laatste Wil is een onderzoekagenda opgesteld. We weten nog veel te weinig van de motieven die mensen beweegt om te kiezen voor eigen regie. En wat de gevolgen zijn van het ontbreken van die eigen regie. Daarnaast willen we ook meer weten over wat zich in werkelijkheid afspeelt als mensen hier uiteindelijk uitvoering aan geven. Welke middelen worden ingezet, wat betekent het voor nabestaanden, wat is er aan voorafgegaan. Daarnaast zal onderzoek moeten plaatsvinden naar andere en goed beschikbare methoden en middelen voor een humaan zelfgekozen levenseinde. We willen zowel de praktijk als de wetenschap uitnodigen met ons samen te werken op dit terrein. Wij stellen financiële middelen en infrastructuur ter beschikking.

Onze middelen

Om al deze ambities te kunnen realiseren dient het Steunfonds over voldoende financiële middelen te kunnen beschikken. Met de fondsenwervende activiteiten in 2020 is een goede basis gelegd voor een jaarlijkse stroom aan inkomsten van circa € 500.000. We streven ernaar om deze inkomsten te laten groeien naar een bedrag van circa € 2.000.000 in 2023.